

КОНТРОЛЬ УСПІШНОСТІ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (далі – К. у.) – система вимірювання, оцінювання, аналізу й обліку рівнів навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти. Основною *метою* К. у. є відстеження якості, обсягу й глибини засвоєння учнями компонентів змісту освіти, ступенів відповідності освітніх результатів цілям і завданням навчання в ЗЗСО, визначеним у освітніх програмах і нормативно-правових документах.

Структурними компонентами К. у. є: *вимірювання* рівня навчальних досягнень здобувачів освіти (процедура застосування відповідних методів і засобів контролю); *оцінювання* (встановлення рівня навчальних досягнень здобувачів освіти за результатами вимірювання їх порівняно з вимогами чинних освітніх програм, що виражається вербальною або числовою оцінкою); *облік* успішності здобувачів загальної середньої освіти (фіксування в класних журналах і табелях успішності результатів оцінювання в балах відповідно до прийнятої в Україні 12-бальної системи оцінювання); *аналіз* (відстеження динаміки змін, інтерпретація й урахування результатів оцінювання освітніх результатів у ході подальшого планування й організації освітнього процесу).

Об'єктами К. у. є компоненти предметних і ключових компетентностей, зокрема: декларативні знання й уміння (знання теорії та вміння оперувати теоретичним матеріалом відповідно до вимог освітньої програми); процесуальні вміння (вміння практично застосовувати здобуті знання); інтегративні вміння (вміння інтегрувати знання з предметів, що вивчаються); досвід творчої діяльності (виявлення творчих здібностей у процесі практичної навчально-пізнавальної діяльності); рівні сформованості емоційно-ціннісного та оцінного ставлення до предметів, явищ, процесів навколишнього світу, до суспільства загалом, окремих людей і до себе.

Залежно від завдань К. у. виокремлюють такі його *види*:

попередній (здійснюється з метою визначення навчальних досягнень здобувачів освіти на початок навчання або перед вивченням нової теми, що дає змогу вчителю своєчасно усунути виявлені прогалини, дібрати найбільш дієві для відповідної групи учнів форми та методи роботи);

поточний (здійснюється на всіх етапах процесу поурочного вивчення теми в ході занять): без оцінювання – формувальний – здійснюється з метою активізації здобувачів освіти, з'ясування вчителем правильності й коригування (за необхідності) розуміння ними окремих елементів змісту теми; з оцінюванням – передбачає оцінювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, зокрема засвоєння ними окремих елементів освітньої програми під час вивчення змісту теми;

періодичний (періодичне визначення й оцінювання рівня сформованості загальнопредметних умінь і навичок, якими оволодівають здобувачі освіти в процесі

вивчення окремих предметів за певний період часу); підвидом періодичного контролю є тематичний (перевірка й оцінювання рівня та якості засвоєння здобувачами освіти програмової теми, декількох взаємопов'язаних тем або розділу програми);

підсумковий (узагальнювальне оцінювання інтегрованого результату навчання за окремими завершеними етапами освіти або освітніми рівнями – наприклад, семестрове й річне оцінювання, державна підсумкова атестація);

комплексний (визначення рівня навчальних досягнень здобувачів освіти з кількох суміжних предметів, вивчення яких забезпечує комплексне формування світогляду).

На різних етапах навчання *зміст* К. у. визначається дидактичними завданнями, специфікою предмета, рівнем навчальних досягнень здобувачів освіти, від чого залежить також добір його форм і методів. Залежно від специфіки організації й проведення вирізняють такі *форми* К. у.: *індивідуальна* (визначення рівня навчальних досягнень окремих учнів), *групова* (оцінювання ходу або результатів спільної навчальної роботи групи учнів), *фронтальна* (оцінювання, до якого залучається весь клас), *комбінована* (поєднання індивідуального контролю з фронтальним і груповим), *самоконтроль* (передбачає самостійну перевірку й аналіз здобувачами освіти виконаних ними завдань) і *взаємоконтроль* (оцінювання учнем інших учнів).

Методи К. у. – способи взаємопов'язаної діяльності педагога й здобувачів освіти, спрямовані на виявлення та оцінювання якісних характеристик освітніх результатів, тобто визначення ефективності й результативності діяльності суб'єктів викладання та учіння: *усний контроль* (усне опитування, бесіда, вікторина, виголошення учнем доповіді та ін.); *письмовий контроль* (письмові самостійні й контрольні роботи, диктанти, творчі роботи тощо); *практичний контроль* (практична робота, лабораторна робота, виконання досліду, створення виробів, моделей тощо); *графічний контроль* (побудова таблиць, схем, графіків, діаграм, виконання завдань на контурних картах, робота зі схематичними зображеннями та ін.); *програмовий контроль* (машинний, наприклад, комп'ютерне тестування; безмашинний – використання посібників із друкованою основою та ін.).

К. у. має здійснюватись із дотриманням основних *дидактичних принципів* (див. *Педагогічний контроль*).

Літ.: 1. Белікова В. В. Управління навчальним закладом: контроль в системі освіти : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во УПА, 2006. 290 с. 2. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 329 від 13.04.2011 р. / База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0566-11>. 3. Орієнтовні вимоги до контролю та

оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи : наказ МОН України № 1222 від 21.08.2013 р. (ред. від 19.08.2016). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1222729-13?lang=ru>

А. В. Гривко